



ביאורים

הרמב"ם רואה כי השואל מושפע מתיאוריות האסטרוולוגים, ומבהיר לו את יחסו השלילי אליהן.

תיאוריות אלו אינן עומדות בכללי ההיגיון ואינן מקובלות על חכמי העולם, הדתיים ושאינם דתיים. יתרה מכך, התורה מדריכה אותנו כי הנהגת ה' אינה כבולה לשום תיאוריה מוגבלת, בין אם יש לה ביסוס מדעי והיגיוני ובין אם לא. דוגמה בולטת לכך רואים בתקופה שלפני יציאת מצרים. כל בעלי התחזיות למיניהם גרסו כי לעם ישראל אין סיכוי לצאת משיעבוד האימפריה המצרית, ושלא הגיוני כי ארץ בעלת אקלים כה יפה ונוח תיהפך לגיהנום עלי אדמות. כן אפשר לראות זאת בנבואתו של ישעיהו, המתייחס לכל התחזיות האופטימיות בדבר עתידה של האימפריה הבבלית וקובע כי היא תיפול ותאבד.

החוזים המצרים והבבלים עמדו בראש פסגת האינטלגנציה והמדע בזמנם. תחזיותיהם היו נר לרגליהם של מלכים רבים והמון העם כולו. גם כיום אנו נפגשים בתחזיות רבות, שחלקן אף מבוססות על המדע, ביחס לעתיד הצפוי לנו. הרמב"ם מלמדנו כי הנהגת ה' עומדת מעל כולם, והיא זו המכוונת את כל מה שקורה. אמנם אנו יכולים ואף מחוייבים להתייחס לכל הניתוחים האנושיים, אך עלינו לזכור כי ישנה הנהגה אלוהית היכולה לשנות הכל בן רגע. אמונת ישראל וכוחו אינם כבולים לשום תיאוריה ולשום חוק טבעי או פיזיקלי, כיוון שכוחם בא ממקור עליון יותר.

הרחבות

• התורה אינה נוגדת את ההיגיון האנושי

שְׁהֵם עֲנִינִים אֵין אִמַּת בְּהֵם כָּלֵל. הרמב"ם מסביר שדברי החוזים בכוכבים הינם שקר. בהלכות עבודה זרה מרחיב הרמב"ם הגדרה זו לכל מיני קסמים וניחושים ודומיהם, שאינם אמת ובכל זאת התורה אסרתם, אלא שהם כולם שקר: "ודברים אלו כולן דברי שקר וכזב הן... ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על הלב שיש בהן תעלה (- תועלת)... כל המאמין בדברים אלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודברי חכמה אבל התורה אסרה אותן אינו אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת... אבל בעלי החכמה ותמימי (- שלמי) הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינן דברי חכמה אלא תוהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזירה על כל אלו ההבלים, 'תמים תהיה עם ה' אלהיך'" [יא, טז]. מדברי הרמב"ם עולה שכוונת התורה באומרה "תמים תהיה עם ה' אלוהיך" [דברים יח, יג] היא שיש להיות שלמים בחכמה, ולא לנטות אחרי דברי הבל כקסמים, צפייה בכוכבים וכדומה. ההליכה בדרך התורה אינה ויתור על האמת וההיגיון האנושי, אלא נובעת מחכמה גדולה ורחבה.

וְאוֹלָם מִה שֶׁרְאִיתִךָ נֹטָה אֵלָיו מְעַנֵּן הַכּוֹכְבִים וְהַדְּבוּקִים^ו שֶׁהָיוּ וְשֶׁעֲתִידִים לִהְיוֹת - כֹּל זֶה הוּא עֲנִין שֶׁרְאִי שֶׁתִּסְרִירוֹ מִדַּעְתְּךָ, וְתַכְבֵּס מִחֲשַׁבְתְּךָ מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר תַּכְבֵּס הַבְּגָד הַמְּטֻנָּף מִטְנוּפוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם עֲנִינִים אֵין אִמַּת בְּהֵם כָּלֵל^ז אֲצֵל הַחֲכָמִים הַשְּׁלֵמִים, וְאֶפְלוּ אֲשֶׁר אֵין לָהֶם דַּת, כֹּל שֶׁפֶן בְּעֵלֵי הַדַּת, וּבִטּוֹלָם מִבְּאֵר נִגְלָה בְּטַעֲנוֹת שִׁכְלִיּוֹת, אֵין זֶה מִקּוֹם זַכְרָן. אֲמַנְם שֶׁמֶע קֶצֶת מִה שֶׁבָּא בַתּוֹרָה בְּזֶה.

דַּע, שֶׁמֹּשֶׁה רִבְּנוּ ע"ה, בְּעַמְדוֹ הַסְּפִימוֹ הַחוּזִים כָּלֵם שֶׁזֹּאת הָאִמָּה לֹא תִצְלַח, וְלֹא תִצָּא מִעֲבֻדוֹתָהּ לְעוֹלָם. וּבְזִמְנֵן שֶׁחָשְׁבוּ שֶׁהוּא תַכְלִית^ח רַע מְזֵלָה - אֲזַ בְּאֵה לָהּ הַהֲצֻלָּחָה, וְעַמְדָּה בָּהּ מִבְּחַר הַמִּין הָאֲנוּשִׁי^ט, וּפְדָאָה. וּבַעֲתָ שֶׁהַסְּפִימוֹ הַחוּזִים שֶׁאַרְצָן מִזְרִים יִיטֵב אֲוִיָּה בְּזִמְנֵן הַהוּא, וְתִשְׁמֹן, וְיִצְלַחוּ אֲנִשֵּׁיהָ תַכְלִית הַהֲצֻלָּחָה - אֲזַ חֲלוּ בְּהֵם הַמְּכֹוֹת. אֲמֹר יִשְׁעִיָּה, מִתְּאֵר אֵלוֹ הָעֲנִינִים: "אִים אֶפְוֹא חֲכְמִיָּה וְיִגִּידוּ נָא לָךְ" וְגו' (ישעיה יט, יב). וְכֵן מִמְּלַכְתָּ נְבוּכַדְנֶצַּר הֲרָשַׁע, כְּשֶׁהַסְּפִימוֹ חֲכְמִיו וְחוּזָיו וְכֹל מִי שֶׁמִּתְפָּאֵר בְּמַלְכוּתוֹ בְּהַקְדָּמַת יְדִיעָה, שֶׁזֹּו הִיא תַחֲלַת הַצֻּלָּחָתוֹ, וְשֶׁמִּמְשַׁלְתֵם מְאֲרַכֵת וּמִתְמַדָּת - אֲזַ סָרָה מַלְכוּתוֹ וְאֶבְדָּהּ, כְּמוֹ שֶׁיַּעֲדָה ה' רַע. אֲמֹר יִשְׁעִיָּה גַם כֵּן, מִשַּׁחַק עֲלֵיהֶם עַל זֶה, וּמִלְעִיג עֲלֵיהֶם בְּהַתְפָּאָרָה בְּהַקְדָּמַת הַיְדִיעָה, וְעַל הַמְּמַלְכָה עֲצָמָה בְּחֻשְׁבָּה שֶׁבָּהּ חֲכָמִים מִזְעִילִים בְּחֲקֻמָּתָם, אֲמֹר: "עַמְדוּ נָא וְיִוִּשְׁעֵךָ הַבְּרִי שְׁמִים חֲחוּזִים בְּכּוֹכְבִים" וְגו' (שם מז, ג). וְכֵן יִהְיֶה הָעֲנִין לִימֹת הַמְּשִׁיחַ, מִהֲרָה יִגְלָה, כִּי כְּשִׁיחְשָׁבוּ הָאִמּוֹת שֶׁזֹּאת הָאִמָּה לֹא תִהְיֶה לָהּ מַלְכוּת לְעוֹלָם, וְלֹא מִמְּשַׁלָּה, וְלֹא תִשְׁוַעָה מִאֲשֶׁר הֵם בּוֹ, וְיִסְכְּימוּ עַל זֶה כֹּל הַחוּזִים וְהַקּוֹסְמִים וּבְעֵלֵי הַכַּחוֹת - יַפֵּר ה' מִחֲשַׁבּוֹתֵיהֶם וְאֶמְוִנוֹתֵיהֶם הַשִּׁקְרִיּוֹת, וְיִרְאֶה הַמְּשִׁיחַ. אֲמֹר יִשְׁעִיָּה, מִבְּאֵר זֶה הָעֲנִין: "מִפֶּר אֲתוֹת בְּדִים וְקִסְמִים יְהוֹלֵל, מְשִׁיב חֲכָמִים אַחוֹר וְדַעְתָּם יִסְכֵּל, מְקִים דָּבָר עֲבָדוֹ וְעַצַת מְלֹאכְיוֹ יִשְׁלִים, הָאֲמֹר לִירוּשָׁלַיִם תּוֹשֵׁב וְלַעֲרִי יְהוּדָה תְּבַנֶּינָה וְחַרְבוֹתֶיהָ אֶקּוּמִם" (שם מד, כה). זֹאת הִיא הָאִמּוֹנָה הָאִמּוֹתִית אֲשֶׁר יֶאֱמִינוּהָ עַדֵת יִשְׂרָאֵל, לֹא תִבִּיט לְמֵאֲמֹר אוֹמֵר דְּבוּק קָטָן אוֹ גָדוֹל.

אין אמת
בכוכבים
ודיבוקים

ה' מפר את
תחזיות החוזים

